

Wystawa pt. „Kwarc” w Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka

A. Geoda chalcedonowa. Maroko. B. Kwarc z kalcytem, dolomitem i pirytem. Rumunia. C. Szczotka kwarcowa z kalcytem. Sławniowice, Polska. D. Kwarc. Madagaskar. Kolekcja Mariana Łowczowskiego. Fot. A. Grzybowski

Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka zaprasza na wystawę pt. „Kwarc” z cyklu „Skarby Ziemi”, którą zobaczyć można od 4.12.2015 r. do 13.03.2016 r. w Zamku Żupnym w Wieliczce.

Kwarc zawdzięcza swe istnienie dwóm najbardziej rozpowszechnionym pierwiastkom: tlenowi i krzemowi. W klasyfikacji mineralogicznej jest głównym przedstawicielem olbrzymiej grupy krzemianów. Minerale należące do tej grupy zawierają w swych strukturach krystalicznych tlen i krzem w różnych konfiguracjach. Sam kwarc posiada sieć krystaliczną nie sprzyjającą występowaniu domieszek innych pierwiastków. Często jednak współwystępuje z innymi minerałami. W ostatnim stuleciu zastosowanie krzemu (i kwarcu) w różnych gałęziach przemysłu, m.in. w elektronice, wywarło niebywały wpływ na życie ludzi. Ten aspekt jego wykorzystania stanowi odrębny, pasjonujący temat.

Wystawa w wielickim muzeum prezentuje kwarc w jego bardziej „pierwotnym” wydaniu, czyli w takich postaciach, w jakich jest spotykany w przyrodzie.

Okazy zestawiono w kilku grupach. Najefektniej prezentują się kryształy, a wśród nich kryształ górski, ametysty, moriony, cytryny oraz oryginalne formy skupień, jak geody, szczotki, kongregacje. Odmiany skrytokrystaliczne bardziej przykuwają uwagę barwami i plastycznymi wzorami. Obok mniej efektownych zwykłych krzemieni zaprezentowano geody agatowe, różnobarwne chalcedony, m.in. chryzopraz. Do tej grupy należą również popularne kamienie ozdobne: karneol, onyks, sard, heliotrop i inne.

Krzemionkę bezpostaciową (amorficzną) reprezentują opale. Przedstawiono opale pospolite oraz cenne odmiany szlachetne stanowiące „surowiec” jubilerski. Efektowne zjawisko opalizacji w tych ostatnich pokazano w świetle odbitym na obrotowych ekspozytorach.

Powszechna obecność kwarcu sprzyja jego współwystępowaniu z innymi minerałami. Takie „asocjacje” mineralne, np. z pirytem, hematytem, rutylem, prezentują się bardzo efektownie, podobnie osobniki krystaliczne odbiegające wyglądem od klasycznej bipiramidy heksagonalnej. Są to okazy, których kształty doskonale oddają nazwy stosowane przez gemmologów i kolekcjonerów, np.: kwarc szyszkowy, cukrowy, berłowy, gwiazdzisty itp.

Kwarc jest jednym z głównych minerałów skałotwórczych. Ze względu na znaczną odporność na destrukcyjne czynniki chemiczne i mechaniczne, kwarc pochodzący z wietrzenia skał magmowych gromadzi się w stosunkowo większej ilości w porównaniu z innymi minerałami. W tej postaci staje się głównym składnikiem kolejnych generacji skał (kwarcyty, piaskowce, piaski). Mamy tu najczęściej do czynienia z paramorfozami kwarcu niskotemperaturowego (β) po odmianie wysokotemperaturowej (α). Kilka podstawowych odmian skał, w których budowie kwarc odgrywa istotną rolę, również pokazano na wystawie.

Uzupełnieniem ekspozycji są plansze informujące o pochodzeniu i właściwościach kwarcu. Stronę plastyczną dopełniają barwne wielkoformatowe fotografie kwarcu i jego odmian w różnych postaciach skupień.

Wystawę przygotowało Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka. Cenne okazy ekspozycyjne pochodzą z różnych stron świata. Uzyskano je dzięki uprzejmości stale współpracującego z Muzeum Żup Krakowskich Muzeum Geologicznego Instytutu Nauk Geologicznych PAN w Krakowie oraz kolekcjonerów: Andrzeja Bezkorowajnego, Witolda Bogacza, Przemysława Budzyńskiego, Janusza Gradowskiego, Agaty, Anny i Tadeusza Jurkowskich, Mariana Łowczowskiego, Jacka Szczerby. Więcej informacji na stronie muzeum: www.muzeum.wieliczka.pl.

Witold Kuc